

Oponentský posudek

Doktorand: Mgr. Jana Bílková

Obor studia: Filologie – Románské literatury – Španělská literatura

Školitel: Doc.PhDr. Hedvika Vydrová

Školící pracoviště: ÚRS FF UK

Disertace: **Agrese a smrt v Lorkových dramatech**

Rozsah: 173 s.

Datum odevzdání: 8.VII. 2009

Literární dílo španělského spisovatele Federika Garcíi Lorky (1898- 1936) je setrvalým námětem odborných analýz, včetně těch pocházejících z pera českých autorů. Zdrojem zájmu o ně v době jeho zrodu a v druhé polovině minulého století byla okolnost, že zvláště v mimošpanělském prostředí naplňovalo romantizující představu pojmenovatelnou francouzským termínem „espagnolism“ a současně neoddělitelnou od tragického závěru básnickova života. Předložená práce Mgr. Bílkové se od obojí motivace odloučila, a té folkloristické a autobiografické, příznačným pro minulost, předsunula přístup psychoanalytický a fenomenologicko-hermeneutický. Tím prostor k analýze očistila od přídatných ideologických interferencí a uvolnila pro zřetele naléhavější a vstřícnější vůči současnějšímu vnímání lorkovské tvorby. Do popředí se v její práci dostal námět agrese, smrti a sexuality.

Práce je zřetelně strukturovaná. Otevírá ji shrnutí dosavadního lorkovského bádání, které je rozvrženo do paterého typu: psychologického, fenomenologicko-hermeneutického, socio-kulturního a antropologického, autobiografického a hermeneutického a naposled folkloristického a symbolického. Jednotlivé typy jsou zastoupeny odbornými autoritami, vesměs španělského původu, a doloženy jejich základními pracemi. Shrnutí a reprodukce těchto stanovisek je terminologicky zřetelná, autorka práce formuluje citované myšlenky i vlastní tvrzení s jistotou a přehledem. Práci uzavírá 85 položek sekundární literatury. Tento značný rozsah pokrývá autory české i zahraniční a obory literárně teoretické a literárně historické, ale zasahuje i do oblasti filozofie, psychologie, antropologie.

Vlastní korpus práce je soustředěný do čtyř kapitol, podle námětů, jimž je v Lorkově tvorbě věnována hlavní pozornost, tedy agrese, smrti, mužského a ženského elementu a

sexuality. Analýza se omezuje na Lorkovu dramatickou tvorbu, na hry Mariana Pinedová, Neprovdaná doña Rosita aneb Květomluva, Krvavá svatba, Yerma, Láska dona Perlimplína a vášnivost Belisina, Fantastická ševcová a Dům Bernardy Albové. Je prováděna v průřezu, nikoli v žánrovém rozlišení mezi fraškou a tragédií, nebo se zřetelem na stylový vývoj jdoucí od modernisticky komponované „vlastenecké“ hry (Mariana Pinedová) k mýticko-poetickým útvarům, jakými jsou tragédie Yerma a Dům Bernardy Albové. Autorka, jak to pověděla v obsahu, sleduje v první řadě „zdroje příslovečné působivosti a sugestivnosti Lorkových děl“, jejich témata a jejich obrazy a symboly, s nimiž Lorkův umělecký talent naplňoval uvedené hry a které v míře neoslabené časem vyvolávají specifické účinky.

. Do rozboru není zahrnut Lorkův avantgardní vývoj z počátku 30. let, směřující k surrealismu a vybočující z oblasti pyrenejského folklorismu, a i proto považovaný za nezajímavý, neúspěšný. Jde o hry *Así que pasen cinco años* (Jak jen uplyne pět let, 1931) a torzovité *El público* (Publikum, 1933). Také zde je zpracováno téma ubíjejícího času a milostné frustrace, jenomže s moderním komparesem (s písáčkou na psaním stroji a hráčem rugby). Lorca, jehož talent a obrazivost byly usazeny v archaicko-poetické jazykové stylizaci, tu neuplatnil sílu lidového náznakového materiálu, jako v „rurálních“ dramatech.

Pokud jde o neodbytný motiv smrti v Lorkově díle, poukázal na něj básníkův současník Pedro Salinas (*García Lorca y la cultura de la muerte*, 1951), autor z generace, ve které převládal prožitek civilizačního vitalismu. Vykládá jej jako Lorkovo začlenění se do opakovaně zdůrazňované iberské tradice stoicismu a křesťanství.

Disertační práce jde však dál, nežli pokročil pyrenejský (unamunovský, valle- inclánovský a celovský) existencialismus, který se obíral obdobnými motivy a kam spadá také Salinasovo tvrzení. Jde dál tím, že otázku agrese a smrti, včetně dvojice „éros-smrt“, vysunuje na úroveň biologizace lidského chování a pro ně příznačných determinant. Postavy Lorkových dramát jakoby směřovaly vstříc později popularizovaným popisům lidského chování od etologa Konráda Lorenze. V tom ohledu předložené analýzy a závěry přesahují předchozí sklony pouze k symbolizačním výkladům, stavěným na kontrapozici pojmů „autorita – svoboda“, tedy překonávají sklony k sociologizujícím aplikacím, doznívajícím u španělských vykladačů minulých desetiletí (Francisco Ruiz Ramón, *Historia del Teatro Español. Siglo XX*, 2001). Vcelku je práce dokladem toho, jak „lorkologie“ v souladu s myšlenkovým pohybem Okcidentu, postoupila od morálních a sociálních kritérií k soudobějším konstatacím o biologické determinaci jedinců a k jejich divadelní a vizuální metaforizaci.

Nad zevrubnými analýzami, velmi koncentrovaně zpracovávajícími a rozvíjejícími výsledky soudobých studií, vyvstává otázka, jak se uskutečňuje nejvlastnější proces, v němž registrované krajní motivy agrese, smrti a sexuality jsou přiváděny k estetické platnosti a účinnosti. Autorka jej ozřejmuje, jak bylo řečeno, systematickými poukazy na oblast symbolů a obrazů a na jejich básnické přenášení do staveb dramatu. Co se týče základní stavební látky Lorcova díla, jazyka, autorka vstupuje do jeho vrstev nikoli soustavně, což si práce ani neklade za cíl, ale příležitostně, a to když komparuje české překladové verze (pořízené Lumírem Čivrným, Antonínem Přidalem a Miloslavem Uličným) s Lorkovým originálem a komentuje jejich náležitost. Tehdy se pootvírá další výhled jdoucí od vzrušujících námětů (agrese, smrti a sexuality) k způsobům jejich estetického ztělesnění, k základní kreaci uměleckého textu.

Zůstaneme-li však u prvotního záměru práce, vymezeného tématickou sférou a komentovanými motivy, vnucuje se otázka, v jakém rozsahu nebo dosahu přispěla k účinnosti Lorkových dramatických obrazů, vedle konstantní freudovské polarity éros-thanatos, rovněž specifická dějinná polarita ukáznějícího se ratia a uvolňujícího se instinktu, neboli určitý konflikt racionality s jejími vědními expanzemi a iracionálního vitalismu s jeho výboji v individuích a kolektivech, příznačných pro první polovinu minulého století. Anebo – setrváme-li ve specifické pyrenejské perspektivě-, nakolik do prostředí lorkovského světa zdáli, přes andaluskou oblast, formativně zaléhal rovněž kontakt hispano-antické a arabsko-orientální tradice, a to v jejich dílem ustrnulé, dílem stimulující podobě. Je pravda, že skutečnost takové kulturní interakce je patrnější v Lorkově poezii, například v kasidách a gazelech Divánu sadu Tamarit, nežli v dramatické tvorbě s její tíživou fatalitou. Nicméně celková pasionální atmosféra Lorkova díla je sotva představitelná bez zázemí kulturní sloučeniny iberského jihu.

Za největší přínos předložené disertace, pro niž byly plodně využity jak zahraniční, tak zdejší podněty, považuji to, že Jana Bílková posunula v domácím českém prostředí, kde Lorkovo dílo trvale nachází velice hluboký ohlas, lorkovské bádání do soudobého odborného zorného pole. Její vlastní důkladná analýza lorkovských tematických okruhů a Lorkovy ojedinělé symboliky je svou systematickostí a důkladností jednoznačně přínosná.

Praha 8. srpna 2009

Doc. PhDr. Josef Forbelský

